

CZU: 371.132

DOI: 10.36120/2587-3636.v24i2.63-68

FORMAREA COMPETENȚEI PROFESIONALE A CADRULUI DIDACTIC

Elena VINNICENCO, dr., conf. univ.

<https://orcid.org/0000-0002-7378-7284>

Catedra PMÎP, Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. Competența profesională se referă la capacitatea unei persoane de a realiza, la un anumit nivel de performanță, totalitatea sarcinilor tipice de muncă specifice profesiei didactice. În acest context, formarea competenței profesionale a cadrului didactic necesită parcurgerea anumitor etape: a cunoștințelor fundamentale, a cunoștințelor funcționale, a cunoștințelor interferente.

Cuvinte-cheie: educat, competență, cadru didactic, standard profesional.

THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE TEACHER

Summary. The professional competence refers to the capacity of a person to realize, at a specific level of performance, the totality of typical work tasks specific to the teaching profession. In this context, the formation of the professional competence of the teacher requires the completion of certain steps concerning: the fundamental knowledge, the functional knowledge, the interfering knowledge.

Keywords: educated, competence, teacher, professional standard.

Educația se desfășoară în contextul relației pedagogice - o relație asimetrică de influență a educatorului asupra educatului. Educația ca proces presupune modelarea structurii și componentelor native și dobândite ale individului, conform unui ideal educațional. Astfel are loc procesul de formare și dezvoltare permanentă a personalității umane pentru integrarea socială optimă angajată conform finalităților microstructurale și macrostructurale, având ca structură de bază corelația dintre educator și educat într-un aspect formal.

Literatura de specialitate propune o gamă de definiții conceptului de competență profesională a cadrului didactic care în sens larg reprezintă: „capacitatea educatorului de a se pronunța asupra unei probleme pedagogice, în vederea cunoașterii aprofundate a legităților și determinărilor fenomenelor educative” [4, p.15].

Analizată din perspectivă psihopedagogică, competența profesională este caracterizată ca un model interactiv, profesorul și elevul fiind în același timp emițător și receptor, creându-se între ei o conexiune de transfer de idei. Compatibilitatea dintre elev și educator depinde și de imaginea pe care și-o formează cadrul didactic despre elevi. Acesta trebuie să dea dovadă de umanism pentru că „umanismul generează umanism” [1, p.72]. Elevul asimilează cunoștințe despre valorile elementare ale vieții morale prin experiențele oferite de școală. În cadrul școlii se oferă copiilor o viziune socială asupra globalității lumii contemporane, astfel ca din relațiile umane să se preia modelele accesibile pentru educația lor. Cadru didactic e necesar să relaționeze cu elevii săi în

orice situații, trebuie să-i ghideze, să găsească soluții optime la rezolvarea problemele lor, permanent să-i stimuleze.

Sistemul educațional depinde de sistemul social în care se integrează, iar educația trebuie să fie în pas cu progresul general și chiar să depășească mersul celorlalte sectoare ale vieții sociale. Societatea contemporană marcată de un dinamism accentuat sub aspectul schimbărilor generează în permanență noi exigențe, noi provocări, cărora educația trebuie să le facă față, prin structură, obiective, conținuturi și modalități de realizare, uzând de capacitățile ei de adaptare și autoreglare.

VI. Guțu consideră că definirea conceptului de competență se axează pe două laturi - psihologică și pedagogică [7, p.2]. Studentul trebuie să posede pe lângă competențele de specialitate și alte tipuri care sunt atribuite profesiei de pedagog:

- Competențe instrumentale (capacitățile de:organizare, de analiză, de sinteză, comunicare scrisă și orală în limba maternă, cunoașterea unei limbi străine etc.);
- Competențe interpersonale (abilitățile individuale: capacitatea de a munci în echipă, competențe critice și autocritice etc);
- Competențe sistemice (de cercetare, de învățare, de adaptare la situații noi, de creativitate, de voință, spirit de inițiativă etc).

După autorul Nicolae Silistraru competența profesională, este o achiziție necesară unei profesiuni/unui grup de profesiuni înrudite, manifestată și dezvoltată în cadrul profesional. Competența profesională se exprimă în performanțele realizate într-o anumită sferă de activitate, de formare profesională și reprezintă sisteme de priceperi-deprinderi, capacități, aptitudini și atitudini psihopedagogice [13].

După autorul Vasile Panico toate cunoștințele, capacitățile și aptitudinile obținute în cadrul formării oricărui profil de personalitate, inclusiv și a profilului viitorului pedagog pot fi fundamentate, în interacțiunea dintre dimensiunile competenței majore / generale ale personalității și dimensiunile competenței calificaționale care reprezintă tabloul funcțiilor profesionale [10].

Standardul profesional trebuie să fie axat pe dimensiunile competenței generale și cele profesionale, care se modifică în funcție de rolurile sociale și exigențele societății.

Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice prezintă un sistem de referință preponderent pentru autoevaluarea nivelului de performanță al cadrelor didactice. Standardele de competență profesională cuprinde ansamblul de activități de predare-învățare-evaluare și se structurează pe următoarele cinci domenii ale competenței profesionale, reprezentate în figura 1.

În prezent, sistemul competențelor necesare realizării profesiei didactice este reflectat în mai multe documente reglatorii, doar că nu există o taxonomie unanim acceptată, care să determine sistemul competențelor la nivelul domeniului de formare profesională, la nivel de specialitate, dar și raportul funcțional clar dintre acestea.

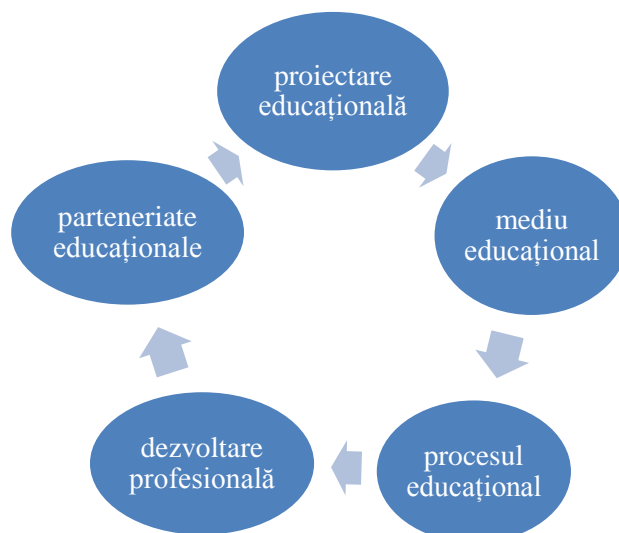

Figura 1. Domenii ale competenței profesionale

În acest context, în Cadrul de referință al Curriculumului Național se menționează că „profilul de formare al absolventului reprezintă o componentă reglatoare a Curriculumului Național. Capacitățile, atitudinile și valorile (competențele) vizate de profilul de formare au un caracter transdisciplinar și definesc rezultatele învățării, urmărite prin aplicarea Curriculumului Național” [5].

Profilul absolventului se structurează în conformitate cu patru atribute generice ale viitorilor cetățeni, care sunt specificate la nivelul învățământului primar (figura 2). Profilul absolventului claselor primare proiectează idealul educațional pe primul nivel al sistemului de învățământ. Idealul pedagogic reprezintă o finalitate educațională macrostructurală, care cuprinde toate resursele formative ale societății existente la nivel instituționalizat și individual. Idealul pedagogic realizează o sinteză între idealul social care vizează o anumită calitate culturală, politică și economică a societății, în perspectiva evoluției acesteia și idealul psihologic care vizează o anumită calitate relativ perfectă a factorului uman, angajat într-o anumită activitate educativă pe termen lung.

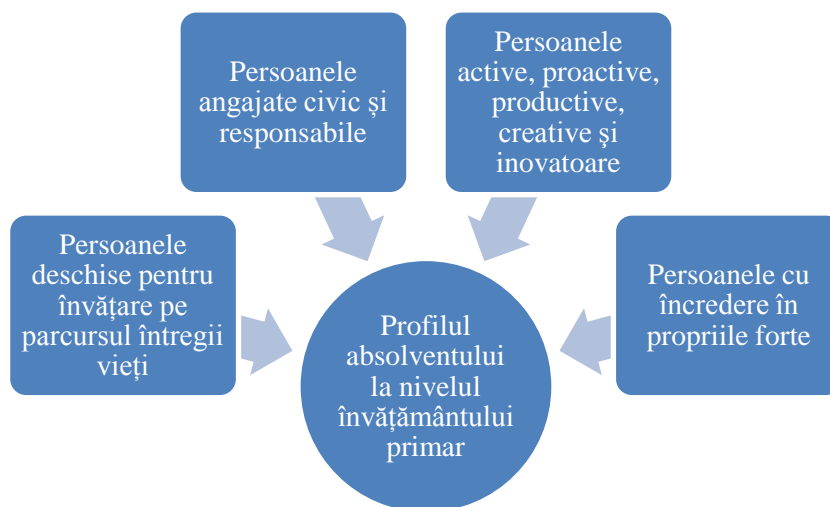

Figura 2. Atributele generice ale profilului absolventului la nivelul învățământului primar

Profilul absolventului claselor primare se caracterizează prin:

- activism și cooperare;
- cunoașterea valorilor naționale și globale;
- conștientizarea relațiilor interpersonale;
- argumentarea deciziilor proprii;
- tendința spre tehnologii inovatoare;
- includerea în activități de învățare formale și nonformale;
- manifestarea atitudinii asertive;
- respectarea principiilor interculturale;
- solicitarea sprijinului necesar;
- cunoașterea și respectarea simbolurilor naționale;
- cunoașterea tradițiilor și obiceiurilor populare în context cultural;
- etc.

Dimensiunile competenței profesionale pe care le include profilul unui absolvent cu studii superioare pedagogice sunt următoarele:

- Dimensiunile competențelor generale.
- Dimensiunile competenței profesionale, care reflectă:
 - Competența de specialitate;
 - Competența psihopedagogică;
 - Competența psihosocială și managerială;
 - Competența de cercetare psihopedagogică.

În concepția cercetătorului I. Botgros competența profesională a cadrului didactic este reprezentată de: competență epistemologică, de comunicare, managerială, de investigație, metacognitivă [4, p. 38]. Autorul menționează că competența, epistemologică, este structurată pe trei componente: de specialitate, psihopedagogică și culturală. Competența metacognitivă vizează ansamblul de cunoștințe pe care individul le deține referitor la funcționarea propriei cogniții, dar și la procesele de control care dirijează activitățile cognitive în timpul executării lor [4, p. 38].

Competența didactică constituie un proces polifactorial de transmitere și formare/autoformare a aptitudinilor, abilităților și atitudinilor profesionale pe tot parcursul vieții. Astfel putem menționa că aptitudinea este o componentă instrumental-operatională a personalității, reprezintă un ansamblu de însușiri psihice și fizice, care determină performanțele într-o anumită activitate.

După cum susține P. Popescu – Neveanu, aptitudinile sunt o însușire sau un sistem de însușiri ale subiectului, mijlocind reușita într-o activitate sau posibilitatea de a acționa și de a obține performanțe [12, p. 16].

Aptitudinea se situează pe poziție de relaționare între sfera psihologică a persoanei și situațiile din mediul social, în care această persoană se află. Aptitudinea vizează ce este

în stare să realizeze individul în funcție de situațiile existente. La baza ei, stau predispozițiile, care la rândul, lor, sunt înnăscute. Aptitudinea în procesul educațional este poziționată pe prim plan. Ea reprezintă un factor relevant în asigurarea calității, ceea ce duce la atingerea scopului propus. Aptitudinea este primordială, fiindcă favorizează succesul profesional. Orice realizare a studentului, dirijată de către profesor sub aspectul perseverenței și eficienței, antrenată în timp, devine o aptitudine.

Aptitudinea vizează traiectoria dintre autoinstruire și autoeducație, care este determinată de modelul propus, aceasta fiind aprofundată de către studenți. În acest context, autorul V. Andrițchi propune un exemplu de formare a aptitudinilor de autoeducație, care pune accent pe patru grupe de condiții orientate spre formarea aptitudinilor de autoeducație, cum ar fi: autocunoașterea, autoproiectarea, autoorganizarea și autostimularea [3, p. 17].

Corelația dintre aptitudine, care ține de personalitatea fiecăruia, și atitudinea care reprezintă un set complex de comportamente la baza cărora stau valorile, este importantă în formarea competenței didactice. Atitudinea îndeplinește o funcție reglatorie și chiar dinamizatoare în eforturile întreprinse de educat în procesul devenirii sale, ceea ce reflectă rolul primordial al educației.

Bibliografie

1. ALBU, G. *În căutarea educației autentice*. Iași: Editura Polirom, 2002.
2. ANDERSON, L. W. *La formation des maîtres en fonction des compétences attendues*. Bruxelles: LABOR, 1986. 260 p.
3. ANDRIȚCHI, V. *Metodologia formării aptitudinilor de autoeducație la elevii de vârstă școlară mică*. Chișinău: Univers pedagogic, 2006. 64 p.
4. BOTGROS, I.; FRANȚUZAN, L. Competența profesională a cadrului didactic – condiție decisivă în implementarea curriculumului școlar. În: *Univers Pedagogic*, nr. 4, 2010, p. 38.
5. *Cadrul de referință al curriculumului național*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.
6. CRISTEA, S. Competența pedagogică la nivelul curriculumului. În: *Didactica Pro*. Revistă de teorie și practică educațională, nr. 2 (66), 2011, p. 55.
7. GUȚU, VI. Învățământul centrat pe competențe: abordare teleologică. În: *Didactica Pro*. Revistă de teorie și practică educațională, nr. 1 (65), 2011.
8. JINGA, I.; ISTRATE, E. *Manual de pedagogie*. București: Editura ALL Educațional S.A., 1998.
9. NEGRUȚI, S. *Relaționarea. O explorare multidimensională și interdisciplinară*. București: Netkraft Impex SRL, 2000.

10. PANICO, V. *Pedagogie. Seminare și lucrări practice*. Ediția a II-a. Chișinău: UST, 2007.
11. PETROVICI, C., *Principii și criterii de evaluare a competențelor profesionale ale învățătorilor debutanți*. Teză de doctor în pedagogie. Chișinău, 2006.
12. POPESCU-NEVEANU, P. Creativitatea și învățare. În: *Revista de Pedagogie*, 1980, nr.1, p.14-16.
13. SILISTRARU, N. Evaluări inovative în învățământul universitar (ciclul II) de determinare a competențelor cadrului didactic. UST: *Materialele CȘI*, 2010, vol. I, p. 302-309.
14. [.https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Competenta%20profesionala%20a%20cadrului%20didactic_conditie%20decisiva%20in%20implementarea%20curriculumului%20scolar.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Competenta%20profesionala%20a%20cadrului%20didactic_conditie%20decisiva%20in%20implementarea%20curriculumului%20scolar.pdf)
15. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112538&lang=ro